

ЩОБ НЕ ПОВТОРИЛОСЯ...

«НИКОЛИ БІЛЬШЕ...» – ПІД ЦИМ ГАСЛОМ 11 ГРУДНЯ У СІМФЕРОПОЛІ ПРОЙШОВ ДЕНЬ СКОРБОТИ ЗА ЖЕРТВАМИ ГОЛОКОСТУ, ОФІЦІЙНО ВСТАНОВЛЕНИЙ ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ КРИМУ В 2004 РОЦІ

Саме цього дня 70 років тому фашистські окупанти розпочали задалегідь сплановану акцію з етнотиду євреїв та кримчаків (кримських євреїв) і добилися загалом у цій справі неабиякого успіху – кількість єврейського населення у світі за роки Другої

світової війни зменшилася на третину.

11 грудня цей процес розпочався і у Сімферополі, в результаті чого єврейське та кримчацьке мирне населення за кілька днів недорахувалося 14 тисяч своїх рідних і близьких.

Трагедія навряд чи має аналоги у світовій практиці. Людей спочатку поселяли у гетто, аби відділити їх від представників інших національностей, а потім нищили фізично.

Про те, як гнали сімферопольських євреїв до місця катування

(10-й км Феодосійського шосе) можна прочитати в літературних творах («Ров» кримчака Олександра Ткаченка, «Я это видел» — Іллі Сельвінського, і хоча останній твір стосується не Сімферополя, але ситуація – аналогічна, і за силою громадянського звучання та проникливості, на мою думку, він просто не може мати подібних). Живі і досі свідки тих жахів, живі і їхні діти, онуки, правнуки, яким старші розповідали про пережите.

(Продовження на 3-й стор.)

Голова Кримської асоціації «Праведників народів світу» Дмитро Омелянюк виступає на траурному мітингу

«БІЛІ ПЛЯМИ» ІСТОРІЇ

ДЖАНКОЙСЬКИЙ ГОЛОКОСТ

стор. 5

20 ГРУДНЯ — ДЕНЬ МІЛІЦІЇ

БУРЕМНІ ДЕВ'ЯНОСТІ: БИТВА ЗА КРИМ. ПРИБИВАННЯ БАНДИТИЗМУ

стор. 6

НАРОДОЗНАВСТВО

ВЕЧОРНИЦІ НА АНДРІЯ В СЕВАСТОПОЛІ

стор. 14

КАЗИМ, НАРОДЖЕНИЙ В СОРОЧЦІ

— Дідусю, розкажи, будь ласка, як ви виживали під час окупації, — запитав я якось свого дідуся Абдурешита.

Він довго мовчав, задумавшись. Брови його були насуспенні. Я розумів, як важко йому це згадувати.

— Бекір, принеси, будь ласка, води, — сказав він трохи захриплим голосом.

Я швидко збігав на кухню і приніс склянку холодної води. Дід, зробивши кілька ковтків, відкашлявся і запитав мене:

— Що саме тебе цікавить?

— Як ви жили під час окупації? Багато було у вас в селі німців? Як вони поводитися? Як ви там виживали? — запитав я.

— Це був важкий час, — продовжив дід, — у нашому селі Акманай жили в основному кримські татари. Крім них було кілька російських і українських сімей. Під час окупації в селі стояв німецький взвод, який іноді змінювали румунські солдати. Справа в тому, що наше село було на березі моря. Німці, боячись висадки радянського десанту або диверсантів, охороняли берег. З 20 години вечора до 6 години ранку вони ввели

комендантський час, жителям села під страхом смерті категорично заборонялося виходити з дому.

Німці вивісили спеціальні оголошення про те, що за надання допомоги та приховування поранених радянських солдатів — розстріл. Там було сказано, що за кожного вбитого німецького або румунського солдата буде розстріляно 15 заручників, а за вбитого офіцера — 50. Тривалий час у селі було спокійно, оскільки партизанів у наших краях не було. Вони могли діяти в лісових районах Криму, а у нас був голий степ. Німці особливо не докучали, але щодня виганяли людей на різні роботи, примушували заривати протитанкові рови й окопи, ремонтувати дороги та мости. Окрім цього, вони ввели податки і здачу продовольства для потреб армії. І це в той час, коли люди самі відчували нестачу їжі.

А одного разу стався такий випадок. Пізно ввечері на дорозі, що веде до млина, був кимось убитий німецький солдат. Уранці в село прибув каральний загін. Офіцер наказав старості зібрати всіх мешканців села біля комендатури. Коли

люди були зібрані, солдати виштовхали з натовпу 15 заручників і поставили їх під посилену охорону. Серед них, пригадує дідусь, опинився його товариш і однокласник Казим. Це був високий, не за віком розумний хлопець. У школі він був одним з кращих і мріяв стати лікарем. Назрівало щось трагічне... До жителів села Акманай через перекладача знову

звернувся німецький офіцер:

— Вчора пізно ввечері, — почав він, — кимось із мешканців вашого села був убитий німецький солдат. Ми повинні покарати бандита. Якщо до 18.00 злочинець не з'явиться або ви не допоможете нам його знайти, то всі заручники сьогодні увечері будуть розстріляні.

(Закінчення на 4-й стор.)

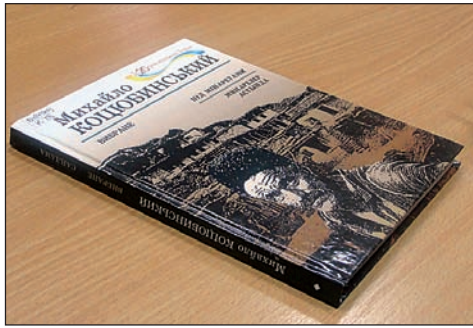
КВІТКА НА КАМЕНІ

Відомо, що український письменник Михайло Коцюбинський на рубежі XIX–XX століть двічі побував у Криму в складі фольклорної комісії. У Бахчисараї, селах чорноморського Південно-бережжя він вивчав життя і побут місцевого населення, намагаючись зрозуміти насамперед його національний світогляд, релігійні вірування, світосприймання і світовідчуття, звичаї і традиції, radoщі і турботи, сподівання і мрії. Результатом цих досліджень після повернення в рідний Чернігів стало написання трьох художніх творів кримського циклу: оповідання «Під мінаретами», нарис «В путях шайтана» та акварелі «На камені».

Епізоди, взяті з життя кримських татар, письменник описує до дрібних подробиць такими живописними мазками художності, що вони здаються реальними кадрами документального фільму. Нещодавно було здійснено їхнє нове перевидання, але на цей раз до української мови оригіналу додано кримськотатарський варіант у перекладі відомого кримськотатарського поета, заслуженого діяча мистецтва України Юнуса Кандима. Його дружина, завідувач редакційно-видавничого відділу Всеукраїнського інформаційно-культурного центру Сабріє Кандимова на презентації но-

вого двомовного видання книги М. Коцюбинського «Під мінаретами» у Республіканській кримськотатарській бібліотеці ім. І. Гаспринського сказала, що цей переклад десять років пролежав в архівах поета, якого не стало в 2005 році, і тільки в нинішньому році його було видано тиражем три тисячі примірників на замовлення Державного комітету телебачення і радіомовлення України за програмою «Українська книга» у сімферопольському видавництві «Таврія».

М. Коцюбинський органічно входить у внутрішній світ іншого народу, написав у передмові «Його зброя — любов і віра» Юнус Кандим. Унікаючи деталізації, тобто методу фотографічного ви-

дображення, автор штрихом починає розкривати внутрішній світ цього далекого йому народу, мови, світогляду, світосприймання, музики і колірної гами в усіх відтінках і колориті. Через долі простих людей автор порушує глобальні проблеми, для яких не існує географічних, геополітичних чи вузько національних кордонів, дає тверду, а місцями — гостру оцінку класовим і соціальним явищам, типам і характерам зображуваних персонажів.

В оповіданні «Під мінаретами» М. Коцюбинський розповідає про становище мусульман у Бахчисараї, їхню занедбаність і темноту, жертвою яких стало кохання Мір'єм і Рустема. Захитались основи старої віри, однак, щоб вони впали під новим словом, головні дійові особи закликають людей до освіти та європейської культури.

Трагічно обривається життя молодій татарській жінки Фатми — героїні акварелі «На камені», яка, протестуючи проти нелюбого їй чоловіка Мемета, втікає від нього в гори з молодим веслярем Алі. Втративши рівновагу на краю скелі, вона падає в море, а Алі гине від ножа її розгніваного чоловіка.

Без згоди дочки Емене обговорює батько її майбутнє з різником овець Мустафою за сюжетом нариса «В путях шайтана». А дівчина в цей момент носить у серці ідеал зовсім іншого хлопця — красеня-провідника Септара, хоч не сміє й очей на нього звести. Ввечері у свято Байраму старші і молодші чоловіки села біля підніжжя гори Аюдаг збираються поблизу стін генуезької башти, де у закопченій димом розколінні, як у дуслі великої деревини, вариться на розжарених вугіллях кава. Підібгавши за

Віктор Гуменюк

Сабріє Кандимова

східним звичаєм ноги, вони обговорюють на камені навколо вогню способи заробітків і баришів на землі та на морі, як жити далі відтисненим у гори решткам татар та чи стежкою правди «ходять» їхні слова.

Епізоди з життя кримських татар М. Коцюбинський наповнює ніжним ароматом художності, а в міркуваннях персонажів про життя краю загострює увагу на проблемах, що розхитують основи корінного народу. Написані пером майстра етюди створюють засобами художньої пластики і гармонії неповторний диптих унікальної, неповторної природи Криму та самобутньої культури кримських татар, в якій переплелися їхні радисті і біль.

На презентації книги було продемонстровано фільм про життя і творчість Ю. Кандима, його науково-дослідницьку роботу в галузях літературо- і мовознавства, лексики та бібліографії, переклади творів українських, російських, азербайджанських і турецьких письменників. Він багато зробив для зміцнення українсько-кримськотатарських культурних і літературних зв'язків.

«Нарешті набрав на машинці оповідання М. Коцюбинського «Під мінаретами». Чудове оповідання! — написав Ю. Кандим у своєму щоденнику 1 січня 1998 року. — Було б дуже добре, якби «Йилдиз» (журнал «Зірка») його надрукував. Треба відредагувати і набрати оповідання «На камені». Чомусь від Миколи Мірош-

ниченка (київський поет і перекладач — прим. автора) немає відповіді на лист. Швидше б він надіслав адресу будинку-музею М. Коцюбинського в Чернігові. Хочу туди з'їздити. Потрібно кожен рядок оповідань М. Коцюбинського, присвячених Криму і кримським татарам, перекласти кримськотатарською мовою. Було б непогано видати їх окремою книгою. Це необхідно. Народ духовно потребує таких творів».

Виданням збірника «Під мінаретами» реалізовано цей задум Ю. Кандима, який є внеском не лише в українську та кримськотатарську літературу, а й у світову. Його друзі, учні та колеги — професор, доктор філологічних наук, завідувач кафедри української літератури Таврійського національного університету ім. В. Вернадського Віктор Гуменюк, письменник і видавець Валерій Басиров, кримськотатарський поет, завідувач відділу кримськотатарської газети «Яни дюнья» («Новий світ») Сейран Сулейман та інші висловили сподівання, що будуть знайдені кошти на видання другим томом ще одного перекладеного Ю. Кандимом кримськотатарською мовою твору М. Коцюбинського — «Фата моргана». Такі двомовні літературні проекти, як спільна духовна спадщина, сприяють розширенню діалогу між культурами українського та кримськотатарського народів, їх взаєморозумінню, взаємопроникненню та взаємозбагаченню.

Валентина НАСТІНА

Спомин про Юнуса Кандима...

КАЗИМ, НАРОДЖЕНИЙ В СОРОЧЦІ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Люди почали плакати, не хотіли покидати площу, тому що серед заручників були їхні близькі родичі — батьки, матері, сестри, брати і діти. Але людей розігнали по домівках силою. Настав вечір. На площі зібрали всіх мешканців села. Комендант поглядав на годинник. Коли стрілки показали 18.00, він востаннє запитав акманайців: — Час вийшов, я чекаю. Винний у загибелі німецького солдата повинен понести покарання.

Перекладач, який стояв поруч, тут же переклав його слова.

— Рахую до трьох — почав офіцер, — айн... Натопв акманайців завмер. Стояла убивча тиша, чути було удари хвиль об прибережне каміння. На морі почався приплив.

— Цвай... — сказав офіцер і пильно оглянув натовп з одного краю до іншого, ніби виглядав когось.

Коли він сказав «драй», люди почали плакати, рити, щось кричати, вони не розуміли, а вірніше, не хотіли розуміти і вірити, що зараз на їхніх очах будуть вбиті абсолютно безвинні люди — їхні родичі... Оточення німецьких солдатів ледве стримувало натовп. Заручники, яких підвели до стіни колишньої колгоспної комори, приречено дивилися в натовп, вишукуючи серед них своїх близьких та подумки прощаючись з ними. Розстрільна команда, що складалася з кількох автоматників, була готова виконати наказ. Після слова «драй», сказаного комендантом, пролунала команда «Фойер!» — «Вогонь!»

Пролунали довгі автоматні черги. Заручники один за одним падали на землю. Коли все скінчилося, автоматники короткими чергами добивали пораних, але ще живих людей. Через п'ять хвилин каральний загін на чолі з комендантом поїхав з села. Люди з плачем і криками проклять на адресу катів кинулися до місця страти...

Серед них була мати Казима, тітка Мер'єм. Вона ледве дійшла до лежачого на землі сина і раптом не своїм голосом закричала: «Він живий! Він живий!» Люди допомогли Казиму присісти. Він був поранений в ногу і в плече і стівав кров'ю. Але найдивніше, це те, що він був живий! Тут же хтось із жінок розірвав на ганчірки щось зі свого спіднього, перев'язавши рани Казима. Потім його забрали додому.

Тітонька Мер'єм та її близькі робили все можливе, щоб поставити його на ноги. Йому нечувано пощастило, рани були наскрізні. Хороший догляд, турбота близьких зробили свою справу — Казим швидко пішов на поправку. Всі говорили, що він народився в сорочці. Уже через місяць він вільно пересувався по дому. Сам Казим вважав той день своїм другим днем народження. Про те, що він залишився живим, знало все село, але ніхто не доніс про це німцям. Але він був змушений ховатися аж до звільнення Акманаю Радянською армією.

Цей випадок надовго залишився в пам'яті односельців. Матері та близькі розстріляних заручників проклинали і фашистів, і того «горе-героя», який став причиною загибелі

Бекір Аблаєв

їхніх близьких.

Після цього дід додав: — Ми так і не дізналися, хто це зробив. Можливо, він був серед розстріляних заручників, так і не посмівши зізнатися у своєму «подвигу». Або ж стояв у натовпі акманайців і мовчки спостерігав за стратою своїх односельців. Але я впевнений: якщо він залишився живий, то страчені

являлися йому щонаочі в жахливих снах. Якщо є живі свідки цієї трагедії з числа колишніх акманайців, вони підтвердять правдивість цієї історії, — сказав дідусь.

— Дідусю, а де зараз цей Казим, ти що-небудь чув про його подальшу долю? Він живий? — запитав я.

— Розумієш, Бекір, під час війни, депортації загинуло та померло стільки людей... Хоча після війни я запитував у тих акманайців, яким пощастило вціліти, про його долю, але, на жаль, ніхто нічого не чув. Хочеться вірити, що він живий, можливо, залишився його нащадки. І звичайно, було б добре, якби хто-небудь з них відгукнувся. Хоча минуло стільки років...

Ось таку сумну історію, яка сталася в селі Акманай під час війни, розповів мені дідусь Абдурешіт.

Бекір АБЛАЄВ, учень 7 класу Нижньогірської загальноосвітньої школи № 2 в Криму

СВЯТО СЛОВА УКРАЇНСЬКОГО

З нагоди святкування днів української писемності в читальному залі бібліотеки Кримського державного інженерно-педагогічного університету відбувся «круглий стіл».

Він був організований кафедрою української філології цього ВНЗ. Його учасниками стали викладачі та студенти історико-філологічного факультету та запрошені гості — кримські україномовні письменники, представники громадських організацій.

Відкриваючи захід, член НСПУ, поет і літературознавець, відповідальний секретар Кримської республіканської організації Національної спілки письменників України Михайло Вишняк, який щойно повернувся з VI письменницького з'їзду, наголосив на значенні рідної мови в житті кожного народу і, зокрема, українського, адже вона, за визначенням відомого поета, є «життя духовного основа». Мова — це дух і символ нації, без неї її немає. Головуючий нагадав присутнім про шляхи становлення і розвитку української мови від далеких часів Київської Русі, назвав найвизначніші пам'ятки української писемності і розповів про нинішній стан рідної мови. М. Вишняк зауважив, що її берегами і захисниками завжди були письменники, зазначивши, що на найвищій рівень українську мову піднесли Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка.

Далі йшлося про сучасну українську літературу і про її професійних майстрів слова — письменників, які входять до складу КРО НСПУ.

Промовець репрезентував присутнім щойно видану ним книгу — антологію про своїх побратимів «Слово рідне українське», яка оповідає про життєвий шлях і містить короткі літературні портрети дев'ятнадцяти кримських україномовних літераторів. Книга може бути корисною як викладачам і студентам гуманітарних факультетів університетів для спецкурсів та спецсеминарів, так і вчителям й учням середніх навчальних закладів, особливо шкіл, для проведення уроків з літератури рідного краю.

А потім була розмова про саму літературу. Михайло Вишняк, Данило Кононенко, Віктор Гуменюк говорили про свою творчість, читали власні вірші. Цілий ряд їхніх творів присутні прослухали у виконанні студентів. Насамкінець гості подарували бібліотеці університету збірки своїх поезій.

Після закінчення дійства ми звернулися до студентів з проханням поділитися отриманими враженнями. І от що почули.

— Я вперше могла поспілкуватися з професійними літераторами, — сказала студентка-магістрантка Світлана Дябіна, — почути їхні поезії. Особливо мені

сподобались твори Михайла Вишняка і Данила Кононенка. Їхні вірші дуже ліричні й образні. До того ж, Михайло Вишняк ще й читає нас красі української мови на своїх лекціях, викладаючи історію української літератури.

Подібні заходи збагачують духовно, прилучають до сприймання краси мистецтва слова і готують нас до майбутньої професійної діяльності — вчителів української мови і літератури.

— «Круглий стіл», — розповіла студентка історико-філологічного факультету А. Харабібер, — пройшов дуже цікаво. Наші гості — письменники — говорили про свою творчість, про роль і значення української мови. І викладачі, і студенти, і гості отримали насолоду від спільного спілкування. Мені особисто було дуже приємно взяти участь у цьому заході. Ще в школі ми вивчали твори Данила Кононенка і Михайла Вишняка. Але я навіть не могла уявити, що зможу особисто познайомитися з ними, потиснути руку цим людям.

Хочу висловити велику вдячність кафедрі української філології нашого університету, всім організаторам та ведучому М. Я. Вишняку. Спасибі вам, що ви вчите нас відчувати красу українського слова! А ще хочеться побажати усім студентам брати активну участь у таких святах, а кримським письменникам — здоров'я та творчої наснаги! Радуйте нас і надалі цікавими творами.

— Мова є нескінченним і невичерпним джерелом духовної цінності українського народу, — поділилася з нами своїми думками студентка II курсу Лілія Абдурахманова, — що за багато минулих століть увібрало в себе всі найцінніші, найкращі здобутки. Мова несе генетичну пам'ять народу, його історію, культуру, звичаї, відбиває національний характер і менталітет. Слухаючи українську мову, одразу проймаєш її

красою, відчуваєш її мелодійність, що летить, мов повноводна ріка. Недаремно поети називали її солов'їною, калиною, недаремно вважали, що кожне її слово, то — перлина. Видатні українські письменники присвятили своє творче життя благородній меті: показати красу і багатство рідної мови.

Для нас, студентів історико-філологічного факультету, велика честь бути присутніми на святі української писемності і мови та познайомитися з кримськими письменниками та їхніми творами. Серед них — Михайло Якович Вишняк — прекрасний викладач, поет, учений-літературознавець, відповідальний секретар КРО НСПУ, Данило Андрійович Кононенко — поет і перекладач, журналіст, Віктор Іванович Гуменюк — поет і перекладач, літературознавець.

Ми мали можливість почути кожного з них, ознайомитися з їхніми творами. Активну участь у заході взяли і студенти. Вони декламували вірші гостей, що допомагали їм відкрити особли-

вість їхнього поетичного слова. Радість зустрічі з поетами розділяли з нами і викладачі нашого університету — Н. Ф. Грозян — завідувач кафедри української філології, В. В. Власенко, Г. Б. Михайличенко, І. Д. Шацький, Т. І. Пруднікова та представники інших кафедр факультету.

Насамкінець хотілося б згадати слова М. Рильського, що «мова — втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Любімо її, вивчаймо її! Борімося за красу мови, за правильність мови, за багатство мови...», за багатство українського духовного скарбу, який одержать у спадок наші нащадки. Тільки тоді основа духовного життя народу — мова — стане крилами перемоги, яка завжди виноситиме український народ з усіх негараздів.

Поліна КУЗЬМЕНКО,
пошукач кафедри української філології КДІПУ,
Аліме УМЕРОВА,
магістрант кафедри української філології КДІПУ

**Амвросій
МЕТЛИНСЬКИЙ**

РІДНА МОВА

Рідна мова, рідна мова!
Мов замер без тебе я!
Тільки вчую: рідне слово
Обізвалось, мов сім'я;
Обізвася батько рідний,
Що умер за козаків;
Мов народ, учулось, бідний
Застогнав із-під ляхів!

І здається: кінч ретивий
Топче наших ворогів;
Й бачиться: Дніпро спесивий
Спину гне з-задня човнів...
Понеслися наші хлопці,
Зашуміла хвиля гень...
І при місяці, й при сонці —
Їдуть ніччю, їдуть вдень!

Було щастя, були чвари, —
Все те геть собі пішло;
І як сонце із-за хмар —
Рідне слово ізійшло.
Прийняло козачі річі,
Регіт, жарти, плач, печаль;
Озоветься як із Січі,
Стане сміх і стане жаль!
(1843)

* * *

**Без усякої іншої науки ще
можна обійтися; без знань
рідної мови обійтися не
можна.**

Нині, здається, вже нема потреби комусь доводити, що мова українська (або як до уподоби іншим називати: малоросійська) — це справді мова, а не наріччя — російської чи польської, як дехто намагався доводити, і багато хто впевнений, що ця мова є однією з найбагатших мов слов'янських; що вона навряд чи поступається, наприклад, чеській (богемській) багатством слів і висловів, польській живописністю, сербській милозвучністю; що ця мова, ще не оброблена, може вже дорівнятися до мов, вироблених гнучкістю і багатством синтаксичним — мова поетична, музикальна, живописна.

І. І. СРЕЗНЕВСЬКИЙ,
1834 р.
(Російський філолог-
славист, академік Петер-
бурзької АН (1851).

Тарас ШЕВЧЕНКО

ПОДРАЖАНІЄ 11 ПСАЛМУ

Мій боже милий, як-то мало
Святих людей на світі стало.
Один на другого кують
Кайдани в серці. А словами,
Медоточивими устами
Цілюються і часу ждуть,
Чи швидко брата в домовині
З гостей на цвинтар

понесуть?

А ти, о Господи єдиний,
Скуеш лукаві уста,
Язик отой велеречивий,
Мовлявший: — Ми не суета!
І возвеличимо на диво
І розум наш і наш язик...
Та й де той пан,

що нам закаже

І думать так і говорить?
— Воскресну я! — той пан
вам скаже, —

Воскресну нині! Ради їх,
Людей закованих моїх.
Убогих, нищих... Возвеличу
Малих отих рабів німич!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово. І пониче,
Неначе стоптана трава,
І думка ваша і слова —
Неначе срібло куте, бите
І семикрати перелите
Огнем в горнілі, — словеса
Твої, о Господи, такі.
Розкинь же їх, твої святіє,
По всій землі. І чудесам
Твоїм увірують на світі
Твої малі убогі діти!

1859, 15 лютого
(С.-Петербург)

ВІТАЄ КРИМ І БІЛОРУСЬ!

17 грудня Тамарі Григорівні Литвиновій виповнюється 70 років. Народилась Тамара Григорівна на Чернігівщині. Дитина війни, ветеран праці, за фахом — бібліотекар-бібліограф з вищою освітою. З 1979 року мешкає в Криму. З 1982 року працює бібліотекарем на Сімферопольській овочево-баштанній дослідній станції с. Укромне. Незважаючи на те, що останні майже 20 років приміщення бібліотеки зовсім не опалюється, Тамарі Григорівні вдалося зберегти і саму бібліотеку з її численними фондами (до слова, і «Кримська світлиця» тут присутня!), і затишну домашню атмосферу цього сільського «храму знань».

Була депутатом два терміни в Укромнівській сільській раді та районній — Сімферопольського району. Має безліч відзнак за свою сумлінну працю, серед них — подяка голови Сімферопольської районної ради у 2000 р. та подяка від Ради міністрів АРК у 2009 р.

До 1979 року Тамара Григорівна працювала в Білорусії. І там теж була відзначена — унікальною, як на сьогодні, нагородою — почесною «Ганаровою» грамотою Верховної Ради БРСР.

Тамара Григорівна любить вишивати. У неї збереглося чимало вишивок, які вона на День села завжди приносить до Будинку культури на виставку. А ще Тамара Григорівна співає в хорі, без художньої самодіяльності, без пісні, без колективу однодумців себе не мислить. З ними вона почувається не такою самотньою, бо, на жаль, ця красива і щедра душею жінка нещодавно овдовіла...

Тож прийміть теплі і щирі привітання від земляків-укромнівців, шановна Тамаро Григорівно, з Вашим славним ювілеєм! Бажаємо Вам міцного здоров'я, і, як кажуть у народі, до ста літ жити — й не старіти!

Борис ГНАТЮК

с. Укромне Сімферопольського району

ПЕРЕДПЛАТА-2012

Доброго дня, шановна редакціє! Широ дякую вам за публікацію добірки моїх віршів і передмови Данила Кононенка!

За минулі вихідні придбала у київських кіосках з десяток примірників газети — роздала друзям, батькам, колегам. Усі одностайно думки: газета цікава, багатогранна, яскрава! Передплатила її на 2012 рік — і собі, і батькам.

Та головне (від чого радість на душі!) — «Кримська світлиця» жива!

Це величезна спільна перемога усіх нас! Нехай же в ній буде по-кримськи сонячно, світло, затишно! Бажаю колективу редакції широкого кола читачів, цікавих знахідок, незабутніх зустрічей, натхнення і наспраги! Тримаймося!

З повагою,

Наталія ВОЛОШКО

м. Київ

* * *

Шановна редакціє газети «Кримська світлиця»! Недостатнє бюджетне фінансування бібліотечної галузі негативно впливає на роботу Охтирської районної центральної бібліотеки, користувачами якої є майже 5 тис. чоловік.

Без допомоги спонсорів працювати в таких умовах надзвичайно важко, тоді як потреба у друкованому слові постійно зростає. Звертаємося до вас з надією на допомогу у наданні безкоштовного примірника вашої газети на 2012 рік. Будемо дуже вдячні за розуміння і підтримку!

Працівники Охтирської районної центральної бібліотеки

* * *

ВІД РЕДАКЦІЇ. Вдячні за недавню публікацію у «Кримській світлиці» фоторепортажу про відкриття у Кримському інженерно-педагогічному університеті музею народознавства студенти цього навчального закладу (а це переважно кримські татари) зібрали кошти для популяризації газети — їх вистачило, щоб передплатити «Світлицю» Охтирській бібліотеці і одній з військових частин Криму.

І Владислав Трохимович Скороходов із с. Прибережного Сакського району підтримав «Світлицю»: передплатив газету не тільки собі, але й пенсіонерці Анні Павлівні Яценко із Сімферополя. Дякуємо вам, люди добрі!

* * *

УВАГА! Наближається до завершення конкурс передплатників «Кримської світлиці»! Найактивніші з них отримають у подарунок книгу відомого вченого-історика В. Сергійчука про Голодомор в Україні. Надішліть до редакції копії передплатних абонементів на «КС» на 2012 рік — ті, у кого їх виявиться більше (перша трійка), стануть власниками цієї книги!

ПРАЛЕТАРЫ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ПРЕЗІДЫМ
ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

ГАНАРОВАЯ ГРАМАТА

ВЯРХОЎНАГА
САВЕТА
БССР

За поспехі ў працы, актыўны ўдзел у грамадска-палітычных юніцы і ў сувязі з 60-годдзем Беларускай ССР і Нампартэй Беларусі

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР ад 15 снежня 1978 года ўзнагароджана Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета.

Паляк (І. ПАЛЯКОУ)

Каша (Л. ЧАГІНА)

15 снежня 1978 года
№ 30-60

НА 2012 РІК «КРИМСЬКУ СВІТЛИЦЮ» МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ НА ПОШТІ!

Індекс газети в каталозі передплатних видань України — 90269. Вартість передплати на 1 місяць — 8 грн. 01 коп., на три — 24 грн. 03 коп., на півроку — 48 грн. 06 коп.

Закликаємо читачів — давніх і нових — підтримати свою газету й передплатити «Кримську світлицю» не лише для себе! Зробіть подарунок своїй школі, бібліотеці, рідним, знайомим: чим більше у нас буде шанувальників, тим надійніше у газети майбутнє і менше шансів на повторення тих негараздів, які довелось пережити редакції разом з читачами за останні півтора роки.

Через порушені договірні стосунки придбати «Світлицю» в кіосках «Союздруку» (крім м. Києва) поки що не можна, тому краще скористатися послугами пошти.

З усіх питань стосовно передплати звертайтеся за адресою:

03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України», Іван Порхун.

Тел./факс: (044) 498-23-64
електронна пошта —
nvu.kultura.porhun@gmail.com

Поточні номери газети можна отримати також і в редакції.

Конт. телефони: (0652) 51-13-24,
51-13-25, (050) 957-84-40

ф. П-1

Державний комітет зв'язку та інформатизації України

АБОНЕМЕНТ

На газету **90269**
журнал (індекс видання)

«Кримська світлиця»		Кількість комплектів									
(найменування видання)											
на 200 ___ рік по місяцях											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куди _____ (поштовий індекс) _____ (адреса)

Кому _____ (прізвище, ініціали)

ДОСТАВНА КАРТКА-ДОРУЧЕННЯ

На газету **90269**
журнал (індекс видання)

«Кримська світлиця»		Кількість комплектів									
(найменування видання)											
Вартість передплати	_____ грн. _____ коп.	Кількість комплектів									
Вартість переадресування	_____ грн. _____ коп.	Кількість комплектів									
на 200 ___ рік по місяцях											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

поштовий індекс _____ місто село _____
код вулиці _____ область _____
буд. корп. кв. _____ район _____
вулиця _____
прізвище, ініціали

ВІД ЗІРНИЦІ ДО ЗІРНИЦІ ХАЙ ЛУНАЮТЬ ВЕЧОРНИЦІ!

9 грудня у Севастопольському українському культурно-інформаційному центрі за участі студентів морського коледжу та учнів місцевих шкіл пройшли вечорниці, присвячені Дню святого Андрія.

Вечорниці, або досвіткі — одна з форм осінньо-зимових розваг, що почалися пізньої осені, зазвичай на Покрову, й тривали аж до початку Великого посту. Осінні роботи на той час уже були закінчені: хліб і городини зібрані, настали довгі вечори, адже сонце повертало на зиму.

Для проведення вечорниць неодружена молодь підшукувала простору хату, господинею якої була самотня жінка. Вечорниці, або досвітчана мати, так потім величали цю господиню, стежила за дотриманням парубками та дівчатами усіх тамтешніх звичаїв і традицій. За використання приміщення господині принесли крупу, квасолю, хліб, сало, яйця, полотно тощо. Вечорниці були буденні і святкові.

На буденних — дівчата пряли, вишивали сорочки та рушники, плели мереживо: придане цілком залягло від їхньої працьовитості. Завзята до роботи дівчина надбає, бувало, чимало сорочок, лише за одну зиму наряде ниток на декілька сувоїв полотна. Працюючи, вони співали пісень, жартували, ділилися своїми таємницями, заводили розмову про дівочу долю. За розмовами час збігав швидко, робота спорилася, пісень та дотепних жартів не бракувало ніколи. Проте вранці дівчата мали пред'явити своїм матерям виконану за ніч роботу.

На святкових вечорницях молодь розважалася, за-

в'язувала стосунки, вибирала собі пару. Хлопці розповідали різні історії, казки, небилиці, залицялися, всі разом співали, танцювали, ворожили. Неповторне колоритне обрядове дійство розгорталося під час Андріївських вечорниць. Цього вечора за традицією хлопцям прощалися всі їхні пустощі. Чого вони тільки не вигадували, аби тільки збитки дівчатам зробити: нитками вулицю заснують, ворота познімають, шибки у вікнах позамальовують. У хатах — темно, всі сплять, бо думають, що ще ніч.

У той час дівчата під керівництвом вечорничної матері проходили справжню школу майбутньої господині. Всім знаходилася робота: хтось тісто місив, хтось вареники ліпив чи розтирав мак, нарізав хліб, овочі тощо. Найпоширенішими стравами на Андріївських вечорницях були традиційні: каша, вареники, узвар, калита і балабушки.

Аби якнайкраще спекти пшеничний прісний корж — калиту, дівчатам треба було докласти чимало хисту. Він мав бути великий, круглий, з діркою посередині, оздоблений родзинками та горіхами. І це ще не все: калиту треба було трохи пересушити, щоб відкусити її було не просто.

Коли вже все було наварено і напечено, у супроводі музик приходили парубки, починалися ворожіння, співи, ігри, танці. Ворожіння були різноманітні: міряли чоботами відстань від стіни до порога: чий чобіт «приходив» першим, та дівчина першою мала вийти заміж. Із зав'язаними очима дівчата по черзі витягували фанти з-під серветки. Кожен з фантів свідчив про жениха: буде він землеробом, кухарем,

чи, скажімо, п'яницею. За розвагами непомітно спливав час і наставала пора головного дійства Андріївських вечорниць — кусання калити.

Калиту підвішували на червоній мотузці досить високо, аби дістати її зубами було не так просто, та обирали вартового (Калитинського). Той мав бути дотепним, балакучим, умів розсмішити. Кандидат на кусання калити, називали його Коцюбовським або Кочержинським, мав прибути верхи на коцюбі чи кочерзі, на ній же підскочити й відкусити коржа та ще й при цьому не розсміятися. Зробити це було не просто: корж гойдався, а іноді ще його на мотузці то опускали, то піднімали. Всі навкруги, й сам Калитинський, жартували, аби розсмішити вершника, що скавав від порога на коцюбі, сам себе поганяв та іржав, як кінь.

«Калита, калита! Ой, солодка була...»

Після гри в калиту дівчата запрошували хлопців до столу. Часом веселощі тривали цілу ніч й тоді вже вечорниці називали досвітками. Свято Андрія вважалося одним із найважливіших серед зимового циклу, його з радістю чекали цілий рік.

Вечорниці були досить вдалою для тих часів формою гуртування: тут закладалися естетичні основи поведінки молоді, засвоювався багатий український фольклор, історія та звичай рідного краю.

Батьки заохочували своїх дорослих дітей до участі у вечорницях, але зауважували при цьому: «Ходи та розум при собі носи».

Сьогодні вечорниці втратили своє первісне призначення: у суспільстві докорінно змінилися соціальні й історичні умови, проте їхній виховний, етичний та естетичний потенціал варто активно використовувати. Це розуміють фахівці-народознавці Севастопольського українського культурно-інформаційного центру, залучаючи до проведення вечорниць учнів та студентів міста, опрацьовуючи сценарії за їхньої участі, з урахуванням специфіки сьогодення.

Лідія СТЕПКО
м. Севастополь

У МУЗЕЮ — ЮВІЛЕЙ

9 грудня одразу трьома виставками Центральний музей Тавриди відзначив своє 90-річчя. А перш ніж відвідувачі вирушили ознайомлюватися з експозицією, яка давала уявлення про діяльність музею за цей чималий термін, відбулася урочиста частина цього заходу — з виступами та перерізнанням стрічки під пильним оком численних фотокамер та інших засобів увічнення святкових подій.

Першим мав слово директор музею Андрій Мальгін, який розповів про непросту долю музею, невід'ємну від долі усієї країни. Болочого удару по його керівництву завдали сталінські репресії, яких зазнали двоє директорів цієї установи. А самі експонати зазнали удару дещо пізніше — в роки Великої Вітчизняної війни. Та життя на цьому не зупинилося — сьогодні музей нараховує 120 тис. експонатів. Андрій Мальгін подякував кримській владі, яка сприяє розвитку музею, а високопосадовці, в свою чергу, беручи участь в урочистій церемонії, знайшли теплі слова для музейних працівників та наголосили на особливій ролі, яку мають відігравати музей у вихованні юних кримчан, як це і було завжди. А ще заступник голови ВР АРК Григорій Іоффе та міністр культури Альона Плакіда зробили «комплімент» музеєві стосовно його далеко не критичного віку, бо в Криму є й такий, що може похвалитися своєю 200-річною історією.

На святі, як і годиться, були й подарунки. Особливий — з рук генерального консула Російської Федерації в Криму В.Андреева. Це була картина із зображенням самого музею. Подарунком можна вважати і налагодження співробітництва з Росією в архівній сфері, яке збагатило музей копіями раніше недоступних документів. Сам же директор музею теж дістав захоочення. Йому було вручено диплом Асоціації музеїв і заповідників Криму, яку очолює В'ячеслав Пересунько, котрий розповів про попередні «місця дислокації» головного музею Тавриди та про плани на майбутнє, зокрема, створення меморіальної квартири Алемдара Караманова. Свій внесок до свята зробили і будівельники, виконавши великі ремонтні та реставраційні роботи.

Цікавим виявилось і ознайомлення з музейними експозиціями. Щодо Центрального музею Тавриди (до 2006 р. — Кримський краєзнавчий музей), то тут можна було довідатися не лише про його історію, але й про структуру. До його складу входять літературно-меморіальний будинок-музей Іллі Сельвінського, Алуштинський історико-краєзнавчий музей, бібліотека «Таврика», яка містить унікальне зібрання літератури про Крим, виданої у XVII-XX століттях, і нараховує у своєму фонді 40 тис. томів.

Як розповіла музейний працівник Олена Вишневецька, насправді історія музею, який мав тоді іншу назву, починається значно раніше і становить 127 років. Вона привернула увагу присутніх до старовинних книг із приватної колекції, жіночих прикрас, куточки, що характеризував радянську епоху в світлі трудових досягнень її громадян.

Далі гості попрямували в залу, присвячену історії Криму, де представлені епохи заліза, бронзи, каменю, античність, ранне Середньовіччя та подальші періоди нашої минувшини. Тут можна було ознайомитися з тисячами археологічних експонатів, серед яких — вироби із каменю, бронзи, заліза, шкіри, тканини. А ще це — кераміка, зброя, витвори мистецтва, які приходять на зміну примітивним речам. І ось уже чарує око половецька кам'яна скульптура, височіють античні амфори. Невже все це дійсно — осколки колись багатого на події і явища життя?

У третій залі можна досхочу надивитися на гроші, дорогі матеріали та ювелірні прикраси. Виставка ця називається «Скарбниці кримської Готії». Цікаво спостерігати незвичні тенденції в одязі, різноманітні пряжки, діадеми, сережки, брошки, масивні, важкі, які не дуже гармонують із сучасним поняттям краси, тим більше — гламуру.

Подібним чином прикрашали і коней, на яких, окрім збруї, було чимало зайвого, зате красивого.

Тут можна порівняти сарматський жіночий костюм із готським. На такі та інші знахідки особливо багатими виявилися кримські села Лучисте, Мічуріне, Дружне.

Але все це, звичайно ж, зовсім не розповідь про Центральний музей Тавриди і навіть не загальний огляд його експонатів, а лише запрошення відвідати його затишні зали і більше дізнатися про маловідоме.

Тамара СОЛОВЕЙ

КРИМ — ПЕРЛИНА УКРАЇНИ!

БАЛАКЛАВА

* * *
Севастополь.
Гори Балаклави
понад синім морем
вдалині...
Бачу вас я, свідки мовчазні,
бойової мужності і слави.
І нема від вас мені спокою.
Де б не був,
куди б я не пішов, —
постають в уяві знов і знов
дні боїв за далечню
гірською.

Днів отих ніколи
не забути,
друзів не забути
фронтowych.
...Б'ють гармати
із передових.
Кораблі ведуть вогонь
із бухти.
Від Корані і до Інкермана
в переблисках-спалахах
земля.
У диму — і гори, і поля.
Битви громовиця
неугавна.

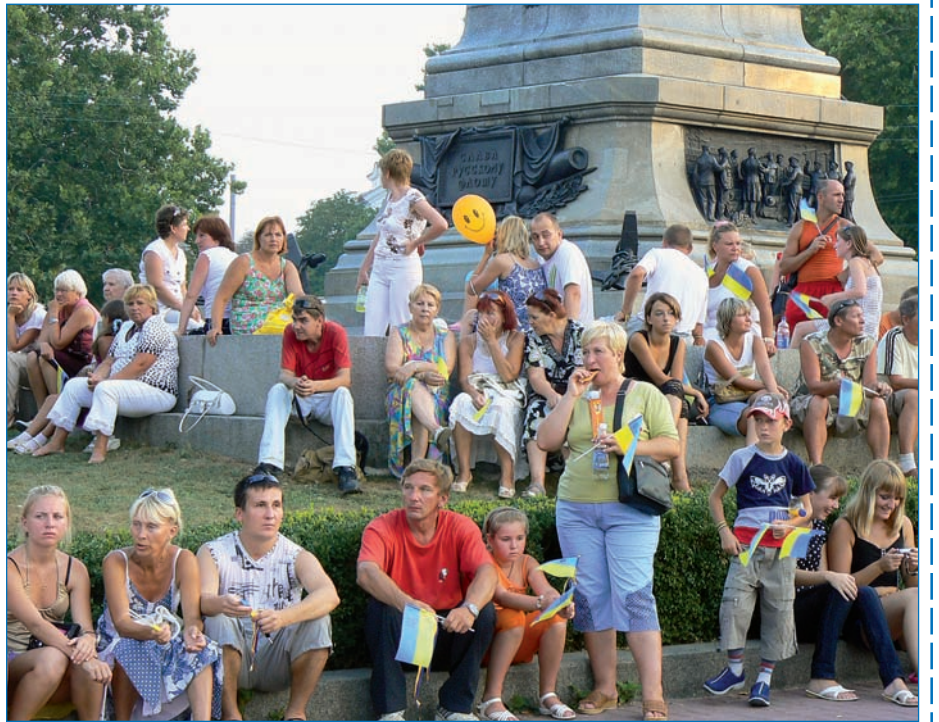
Севастополь!
Пильно на сторожі,
як герой, стояв ти у бою,
не схиливши голову свою,
орди спопеляючи ворожі.
Двісті днів стояв ти
у двобою,
на віки прославивши себе.
...Бачу знов я
море голубе,
бачу небо мирне
над тобою.
У красі небаченій і силі
ти підвівсь над морем

із руйн, —
і до тебе в гості,
на поклін,
Чорне море шле
високі хвилі.
Рідне море плещеться
ласкаво,
берегам нашптує мотив
про одвічний сон
богатирів
на курганах воїнської
слави.
Іван ГОНЧАРЕНКО
(1908—1988)

СЕВАСТОПОЛЬ

Ронять квіти віхлу червону,
І навкі танк на гору збіг...
Гості Севастополя — з перону,
З неба, з асфальтованих доріг.
Плине синя спека полуднева,
Плине, заповнений людьми,
Севастополь, повний Кишинева,
Севастополь, повний Костромі.
Клопітно тепер екскурсоводу
Між краси найти війни печатю.
Тільки ветеранам під негоду
Рани севастопольські болять.
Тільки жалібні, з граніту ткани
До могил схиляе прапори
Севастополь, повний Юрузані,
Севастополь, повний Бухари.
Тільки де екскурсії від світу —
На сумному мармурі в рядах
Сяють імена по алфавіту
Різьбленими буквами на шлях.
Сторона моряцька гостям рада.
Зустрічає гулом голосів
Севастополь, повний Ленінграда,
Севастополь, повний Чернівців.
Орест КОРСОВЕЦЬКИЙ
(1925-2000)

Фото М. Владзімирського

Запрошуємо читачів «Кримської світлиці» взяти участь у фотоконкурсі «Крим — перлина України!» Надсилайте світлини (електронні чи паперові) увічнених вами неповторних кримських краєвидів, культурних та історичних пам'яток, заповідних місць, де просто гріх не побувати кожному громадянину нашої великої держави. Супроводжуйте ваші фото невеличкими коментарями, можна віршованими — чим відгукулася душа після відвідин нашого сонячного півострова. Якщо знайдуться спонсори, — автори кращих робіт будуть захоочені ще й матеріально. А поки що давайте усі разом отримувати душевне задоволення від споглядання неповторної української перлини — Криму!